

STRESZCZENIE W JĘZYKU POLSKIM

Zrównoważony rozwój miast jako kluczowy czynnik poprawy jakości życia mieszkańców

Miasta nierozzerwalnie związane są z osiedlaniem się dużej liczby ludności na ograniczonym przestrzennie obszarze. Jednak rozwój współczesnych miast generuje wiele problemów, do których zaliczyć można dewastację środowiska przyrodniczego, emisję hałasu, kongestię transportową czy nasilenie procesu suburbanizacji. Prowadzą one do obniżenia odczuwanej jakości życia ich mieszkańców. Stanowi to istotne wyzwanie dla władz miejskich w kontekście zarządzania miastem i minimalizowanie negatywnych skutków wymienionych problemów.

Problemy miast nasilają się wraz ze zmianami demograficznymi: starzeniem się ludności i niską dzietnością. Wpływają one na konieczność dostosowania usług publicznych do potrzeb konkretnych grup interesariuszy. Odpowiedzią na te wyzwania jest implementacja założeń zrównoważonego rozwoju. Celem tej idei jest rozwój społeczno-gospodarczy z poszanowaniem środowiska przyrodniczego, uodparnianiem się na zmiany i dostosowywaniem polityki miejskiej do zmian. Implementacja tych założeń wynika z przesłanek etycznych i moralnych. Pojęcie zrównoważonego rozwoju po raz pierwszy pojawiało się w raporcie Brudtland pod koniec lat 80. XX wieku. Od tego czasu idea ta jest obecna w politykach krajowych, regionalnych i lokalnych, a także stanowi istotny komponent polityki Unii Europejskiej. Wdrożenie założeń zrównoważonego rozwoju i osiągnięcie wysokiej jakości życia w mieście umożliwia koncepcja ekonomii obwarzanka. Jej autorka, Kate Raworth, odwołuje się w niej do nurtu alternatywnego ekonomii i krytyki nieograniczonego wzrostu gospodarczego.

Celem niniejszej rozprawy doktorskiej było opracowanie modelu wdrażania zasad zrównoważonego rozwoju w oparciu o model oparty o ekonomię obwarzanka zastosowany w Amsterdamie, uwzględniając w tym zakresie doświadczenia innych miast europejskich. W dysertacji omówiono zagadnienia związane z: (1) wyzwaniami współczesnych miast, (2) jakością życia, (3) definiowaniem zrównoważonego rozwoju w ujęciu systemowym, (4) modelem opartym o ekonomię obwarzanka, (5) rolą partycypacji społecznej w procesie implementacji tego modelu.

Hipoteza główna zakłada, że udział różnych grup interesariuszy wspiera wdrażanie zasad zrównoważonego rozwoju w miastach i prowadzi do podniesienia jakości życia ich mieszkańców. Uzupełniająco sformułowano hipotezy szczegółowe, które zakładają, że wyzwania współczesnych miast potęgują wyzwania związane z kształtowaniem poziomu jakości życia, a rolą władz miejskich jest wdrożenie zasad zrównoważonego rozwoju w oparciu o strategię rozwoju miasta i partycypację społeczną z wykorzystaniem odpowiednich narzędzi i instrumentów.

Weryfikacja hipotez wymagała zastosowania triangulacji metod ilościowych i jakościowych. Wykorzystano: krytyczną analizę literatury i treści dokumentów; analizę danych statystycznych; studium przypadku Gdańska i Amsterdamu; badanie ankietowe metodą CAWI wybranych polskich miast różnej wielkości, mieszkańców Gdańska oraz wybranych jednostek miejskich w Gdańsku i organizacji pozarządowych; indywidualne wywiady pogłębione z przedstawicielami wybranych polskich miast oraz przedstawicielami jednostek miejskich w Gdańsku i organizacji pozarządowych.

Wyniki badań pozwoliły na sformułowanie następujących wniosków. Partycypacja społeczna stanowi istotny element procesu wdrażania założeń zrównoważonego rozwoju w miastach i może przesądzić o powodzeniu podejmowanych działań. Poziom partycypacji społecznej uzależniony jest od wielkości miasta. Im większy ośrodek, tym aktywność interesariuszy jest większa, co może wynikać z większej liczby lokalnych liderów i silniejszej aktywności organizacji pozarządowych. Na jakość życia wpływa także miejsce zamieszkania, co uzależnione jest od: dzielnicy zamieszkania, oceny relacji sąsiedzkich oraz poczucia sprawczości. Istotnym czynnikiem jest ocena jakości życia w danej dzielnicy. Im jest ona wyższa, tym niższy jest udział w procesach partycypacyjnych. Niski poziom partycypacji społecznej może skutkować niedostatecznym rozpoznaniem potrzeb interesariuszy, czego następstwem może być spowolnienie wdrażania działań na skutek protestów i konfliktów.

W niniejszej rozprawie zaproponowano model wdrożenia ekonomii obwarzanka dostosowany do polskich uwarunkowań, a w szczególności do sytuacji w Gdańsku. Rola partycypacji interesariuszy w procesie implementowania zasad zrównoważonego rozwoju w miastach jest często marginalizowana w literaturze przedmiotu. Autorka w niniejszej rozprawie wypełniła tę lukę badawczą. Ponadto zrealizowane badania stanowią motywację do dalszych badań.

Słowa kluczowe: rozwój miast, zrównoważony rozwój, ekonomia obwarzanka, partycypacja społeczna, polityka miejska